

DÜNYADA TARIM SİGORTALARI UYGULAMALARI VE TARSİM

Gökhan SÜMER¹

Yunus POLAT²

ÖZ

Tarım, ülkelerin beslenme, istihdam ve kalkınması için önemli ve stratejik bir sektördür. Aynı zamanda tabiat şartlarına bağlı üretim söz konusu olduğu için hassas bir sektördür. Dünya nüfusunun beslenmesi ancak düzenli bir tarımsal üretimle sağlanabilmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan krizler ve küresel ısınma nedeniyle dünya açlık tehlikesi ile karşı karşıyadır. Giderek azalan su kaynakları tarımsal üretimi önemli boyutlarda etkilemektedir. Bütün bunlardan dolayı artan dünya nüfusunun yeterli ve düzenli beslenebilmesi, tarımsal risklerin minimize edilerek, tarım sektörünün geliştirilmesine bağlıdır. Türkiye’de tarım sigortacılığının gelişimine baktığımızda, Türkiye’de uzun yıllar ülkedeki önemine rağmen tarıma ve tarım sigortasına gerekli önem verilmemiştir.

1980’li yılların sonlarına kadar Türkiye’de tarım sigortası özel şirketlerce kısıtlı düzeylerde gerçekleştirilebilmiştir. 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı kurulmuştur. Bu vakıf, Tarım Sigortaları Kanunu’nun çıkartılmasına kadar olan süreçte bazı kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak, tarım sigortası branşında faaliyette bulunan sigorta şirketlerine destek vermiştir. Yapılan bütün çalışmalar sonucunda, konu ile ilgili farklı ülkelerin uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesinden sonra, 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu çıkartılmıştır. 2006 yılında da Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM faaliyetlerine başlamıştır. Türkiye’de yeni sistem belirlenirken, incelenen çeşitli ülke örneklerinden İspanya’nın tarım sigortası sisteminin daha uygun olacağı düşünülerek model olarak alınmıştır. İspanya bu konuda ABD ile birlikte dünyanın en gelişmiş sistemine sahiptir. İspanya’daki sistem model alınarak oluşturulan yeni sistemle birlikte Türkiye’de tarım sigortası konusunda önemli gelişmeler sağlanmıştır.

¹ Dr., Halkbank Ticari Şube Müdürü

² Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

AGRICULTURAL INSURANCE APPLICATIONS IN THE WORLD AND TARSİM

ABSTRACT

Agriculture, is an important and strategic sector for nutrition, employment and development. Also it is a sensitive sector because of depending on the nature of the production conditions. Feeding the world's population can only be achieved with regular agricultural production. World is faced the threat hunger especially in recent years because of crisis and global warming. Dwindling water resources affects agricultural production is significant in size. All these reasons adequate and balanced nutrition to a growing world population is depends on the minimizing agricultural risk and development of the agricultural sector. Looking at the development of the agricultural insurance in Turkey for many years was not given importance to agriculture and agricultural insurance in the country, despite its importance in Turkey.

Until the end of 1980 limited agricultural insurance could be carried out by private companies in Turkey. Agriculture Insurance Foundation was established in 1995. This foundation issued up the cooperation with some institutions in the decade, has given support to insurance companies operating in the agricultural branch till the Agricultural Insurance enacted. As a result of all the studies, after examining and evaluating the implementation of different countries on the subject, Agricultural Insurance Law was enacted in 2005. In 2006, the Agricultural Insurance Pool and TARSİM began its activities. In determining the new system in Turkey, Spain's agricultural insurance system was examined samples from various countries would be more appropriate model. Spain with the US on this issue has the world's most advanced systems. Important developments in Turkey in the agricultural insurance system model developed in accordance with the new system that has been achieved in Spain.

GİRİŞ

Tarım, ülkelerin beslenme, istihdam ve kalkınması için önemli ve stratejik bir sektördür. Aynı zamanda tabiat şartlarına bağlı üretim söz konusu olduğu için hassas bir sektördür. Dünya nüfusunun beslenmesi ancak düzenli bir tarımsal üretimle sağlanabilmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan krizler ve küresel ısınma nedeniyle dünya açlık tehlikesi ile karşı karşıyadır. Giderek azalan su kaynakları tarımsal üretimi önemli boyutlarda etkilemektedir. Bütün bunlardan dolayı artan dünya nüfusunun yeterli ve düzenli beslenebilmesi, tarımsal risklerin minimize edilerek, tarım sektörünün geliştirilmesine bağlıdır.

Bütün dünya ülkeleri için tarım sektörü hayati bir öneme sahiptir. Tarım sektörü hem ekonomik hem de stratejik olarak desteklenmesi gereken bir sektör olduğundan, gelişmiş ülkelerin tamamı, tarımsal faaliyetlerle uğraşan kesime büyük önem vermekte ve bu kesimin gelir seviyesini koruyucu önlemler almaktadır. Bu önlemlerin en başında da tarımsal risklerin transferi, yani tarım sigortaları gelmektedir. Sigortacılık uygulamaları tarım sektöründe geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Gelişmiş birçok ülke, sigortacılık konusunda ve dolayısıyla tarım sigortaları açısından gerekli alt yapı çalışmalarını tamamlayıp, tarım sigortalarını çeşitli alternatiflerle uygulamaya çalışmaktadır.

Günümüzde tarım sektörü için kullanılan en önemli ve etkili risk yönetim aracı tarım sigortasıdır. Tarım sigortası üreticiler tarafından yeterli ve düzenli bir tarımsal üretimin sağlanmasını engelleyen, doğal ekonomik ve sosyal risk unsurlarının etkilerinin azaltılmasını sağlayarak istikrarlı bir tarımsal üretimin gerçekleşmesine yardımcı olur.

Birçok ülke istikrarlı bir tarımsal üretim için tarım sigortalarının önemini farkındadır ve buna bağlı olarak sigorta sistemlerinin gelişmesi için desteklerde bulunmaktadır. Devletler bu konuda tarım sigortaları sistemlerinin daha iyi yürütülebilmesi için TARSİM gibi sistemlere dâhil olmakta ve tarımsal faaliyetlerde bulunanlara prim ve hasar desteği, sigorta şirketlerine de reasürans vb. destekler sağlayarak sisteme katkıda bulunmaktadır. Devletlerin bu katkıları sayesinde üretime olan ilgi artmaktadır, bunun sonucunda hem tarımsal üretim devamlılık kazanmakta hem de üretim miktarı ve kalite artmaktadır.

Tarım Sigortalarının Tanımı

Farklı gelişmişlik düzeyinde olan bütün ülkelerin ekonomilerinde tarım stratejik bir öneme sahiptir. Tarım sektörünün en önemli özelliği günümüzün gelişen teknolojisine karşın üretimin hala üreticinin kontrolünde olmayan doğa koşullarının etkisi altında oluşudur. En gelişmiş ülkelerde bile teknoloji, tarım üretimi için doğa koşullarına karşı tam güvence sağlayabilecek düzeye erişememiştir.

Tarımsal faaliyetlerin açıkta yapılması nedeni ile işletmeci tarafından kontrol edilemeyen iklim koşulları, hastalık ve zararlılar üretimin miktar ve kalitesini olumsuz etkilemekte ve üretici gelirinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır (Çetin, 2007, s. 3).

Tarım Sigortası tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeni ile meydana gelecek zararı karşılayan güvence sistemidir. Tarım sektöründe riski arttıran unsurların başında hasar frekansı yüksek hasar sıklığı düşük katastrofik risklerin etkilerinin fazlalığı ve teknolojinin gelişmesine zıt seyir izlemesidir.

Tarım sigortalarının ülkelerde ki gelişim düzeyi; ülkelerin tarım politikaları, tarımın ekonomideki yeri ve tarımsal kesimin toplumsal ve sosyal yapı üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Son yıllarda tarım sigortalarında sağlanan reel büyümeye karşın, beklenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir.

Tarım sektörü, dünya nüfusu açısından taşıdığı kritik önemin yanı sıra ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas bir faaliyet sahası olarak kendine özgü bir yapıya sahiptir (Bölükbaşı & Pamukçu, 2009).

Tarım Sektörünün Ekonomideki Önemi

Türkiye’de tarım sektörü, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, belli bir kesime istihdam olanağı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde önemli etkilerinin olması gibi nedenlerle, ekonomide stratejik rol ve işlevini korumayı sürdürmektedir. Tarım sektörünün ekonomideki önemi; tarımsal üretimin, genel istihdam, dış ticaret ve ekonominin diğer sektörleriyle olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Tarım, Türkiye ekonomisinin en önemli sektörlerinden birisidir. Tarım sektörünün ekonomiye katkısını, diğer bir deyimle ekonomideki yerini, Tarımsal Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) belirlemektedir. Tarımsal GSYİH’nın genel ekonomi içindeki payı, bu katkının büyüklüğünü ve önemini ortaya koyması bakımından önemlidir (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 646).

Tablo 2: Tarımsal GSYİH'nın Genel Ekonomi İçindeki Payı (Cari Fiyatlar İle)

Yıllar	Tarımsal GSYİH'nın, Genel GSYİH İçindeki Payı (%)	Yıllar	Tarımsal GSYİH'nın, Genel GSYİH İçindeki Payı (%)
2000	10,1	2007	7,6
2001	8,8	2008	7,6
2002	10,3	2009	8,3
2003	9,9	2010	8,4
2004	9,5	2011	8,0
2005	9,4	2012	7,9
2006	8,3	2013	7,4

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

Türkiye’de 2002 yılında, çalışan insanların yaklaşık %35’i tarımda çalışıyor iken; 2013 yılı itibarıyla, Türkiye’de çalışanların %20’sine tekabül eden 4,9 milyon kişi, tarım sektöründe çalışmaktadır. Ülkedeki endüstri tesislerinin büyük bölümü, tarımsal maddeleri hammadde olarak kullanmaktadır. Bu durum, sanayinin gelişmesinde büyük önem taşımaktadır.

Bugün tarım, Türkiye’de ön plana çıkan sektörlerden biri olurken;

- Dünyanın 7’nci büyük tarımsal ekonomisi olması,
- AB’nin 1’inci büyük tarımsal ekonomisi olması,
- 30’dan fazla ürünün üretiminde, Dünya’da ilk 5’te yer alması,
- 1.681 farklı tarımsal ürünü, 192 ülkeye ihraç etmesi ile

Tarım sektörü küresel krizlere ve şiddetli kuraklıklara rağmen, Dünya tarımında söz sahibi, küresel ölçekte rekabet edebilecek bir sektör konumuna gelmiştir (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu).

Tablo 3: Yıllar İtibarıyla Tarımsal Büyüme Oranları

Yıllar	Tarımsal GSYİH (Milyar \$)	Tarımsal Büyüme (%)
2002	23,7	8,8
2003	30,2	-2
2004	37,0	2,8
2005	45,0	7,2
2006	43,5	1,4
2007	49,5	-6,7
2008	56,4	4,3
2009	51,0	3,6
2010	61,7	2,4
2011	61,8	6,1
2012	62,0	3,1
2013	61,0	3,5

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

Tarımda Risk Yönetimi

İnsan, bitki ve hayvanların kısaca canlıların yaşamlarını etkileyen birçok risk ve belirsizlikler, insanların mallarını ve hayatlarını, bitki ve hayvanların da hayatlarını önemli ölçüde etkileyerek büyük hasarlar (Katastrofik) meydana getirir. Meydana gelen hasarlar sonucunda, üreticiler masraflarını, emeğinin karşılığını ve öz sermayesine yeterli düzeyde kar sağlayamamakta, ürünlerini ve üretim faktörlerini kısmen veya tamamen kaybedebilmekte ve her yılki elde ettiği gelirinde istikrarsızlıklara sebep olmaktadır. Böylece işletmelerinin ekonomik yapılarını uzun süre normale dönüştürememektedirler. Riskler sadece tarımı değil, bütün ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Çünkü üretici gelirinin azalması, alım gücünün düşmesi ile ticari işlemler ve makro düzeyde milli gelirin de düşmesine neden olmaktadır.

Risk yönetimi, geniş anlamda belirsiz olayların etkilerini minimize etmek amacıyla gerekli faaliyet ve kaynakların planlanması, örgütlenmesi ve kontrol edilmesidir. Risk ve belirsizlik yönetiminde kullanılabilen önlemlerin tarımsal faaliyet üzerinde farklı etkileri olur. Bu önlemlerin hiçbiri, bütün risk ve belirsizliklere karşı tek başına yeterli koruma sağlayamamaktadır. Bu nedenle üreticilerin, alternatif araçlardan belirli bir kombinasyonu kullanması gerekmektedir. Teknik önlemlerin yeterli olmaması ve risklerin derecelerinin ölçülebilmesi durumunda, tarım ürünleri ve diğer tarımsal mallar sigorta yoluyla güvence altına alınabilmektedir.

Tarımda risk yönetiminde öncelikle ‘‘koruma önlemleri’’ değerlendirilmekte, teknik olarak bu önlemler yeterli olmadığında ‘‘ekonomik ve mali araçların’’ uygulanmasına geçilmektedir. Sigorta, tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeniyle oluşabilecek zararı karşılayan bir güvence sistemidir. Öncelikle risklere karşı teknik ve kültürel tedbirler alınarak meydana gelebilecek zararlar ortadan kaldırılmalı veya minimize edilmeli, sonra sigorta seçilmelidir (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 649).

Dünyada Tarım Sigortaları

Dünya’da modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770-1800 yılları arasında Avrupa’da başlamıştır. İlk kez İrlanda’da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları ve Almanya’da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Ancak ilk uygulamalar deneyimin yetersizliği, sigortalı sayısının arttırılamaması, prim oranlarının düşük ve çoğu kez sabit olarak belirlenmesi, hasar dengesinin kurulamaması, devlet desteğinin yetersizliği, reasürör bulma güçlüğü gibi nedenlerle başarısız olmuştur. 19. ve 20. yüzyılda önce Avrupa ülkeleri ve daha sonra ABD ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır. Dünya’da uygulanan sigortalarının çeşitleri, işletme çeşitleri ve kapsamlarına, ülkelerin ekonomik gelişmişliklerine, ülke ekonomisi içinde tarımın yeri ve önemine bağlı olarak değişmektedir. Dünya’da bazı ülkelerin uyguladığı modeller ön plana çıkmıştır ve diğer ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Örneğin İspanya’nın uyguladığı model birçok ülkenin tarım sigortası modelini etkilemiştir (Uğur, 2010, s. 42).

Dünya’da çeşitli ülkelerde uygulanan tarım sigortalarının kapsamaları, uygulama tekniği ve organizasyonlarının ülkelerin sosyal, ekonomik ve çalışma düzeylerine bağlı olarak planlandığı ve yürütüldüğü dikkati çekmektedir. Sigortanın kapsamına alınan tehlikelerin sayısı ve sigorta tekniği de; yetiştirilen ürünlerin doğal risklerden etkilenme derecesi, doğal risklerin meydana gelme sıklığı, hasarın miktarı, tarım sektörünün genel ekonomideki yeri ve önemi gibi faktörler göz önüne alınarak belirlenmektedir. Bu nedenle tarım sigortalarını başarılı olarak uygulayan ülkelerin tarım sigortaları modelleri, Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkeler için uygun bir model olmayabilir. Ancak gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden faydalanarak başlangıçta onların yaptığı bazı hatalardan korunmak veya yerleşmiş genel uygulamalardan yararlanmak mümkün olabilir. Gelişmiş ve gelişmekte olan bazı ülkelerde Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından yapılan bir araştırmaya göre 14 ülkede sigorta programı kamu veya yarı kamu kuruluşu niteliğindeki kuruluşlar, 8 ülkede özel şirketler ve 2 ülkede ise özel şirketlerce oluşturulan üretim havuzu tarafından yönetilmektedir (Çetin, 2007, s. 23).

Tablo 4: Bazı Ülkelerde Tarım Sigortası Organizasyonlarının Kurumsal Yapıları.

Ülkeler	Organizasyonların Kurumsal Yapısı
Almanya	Özel Şirketler, Sigorta Kooperatifleri ve Devlet Sigorta Kurumu
Fransa	Özel şirketler
ABD	Devlet Sigorta Şirketi (FCIC), Özel Şirketler
Japonya	Devlet Sigorta Kurumu (AMIA)
İsviçre	Özel Şirketler, Sigorta Kooperatifleri
Norveç	Sigorta Kooperatifleri ve Şirketler
İngiltere	Anonim Şirketler
İspanya	Devlet Sigorta Kurumu, Özel Şirketler
Yunanistan	Devlet Sigorta Kurumu
Meksika	Özel Şirketler
Danimarka	Özel Şirketler
Çekoslovakya	Devlet Sigorta Şirketi
Türkiye	Özel Şirketler

Kaynak: (Çetin, 2007, s. 24)

Amerika Birleşik Devletlerinde Tarım Sigortaları Uygulamaları

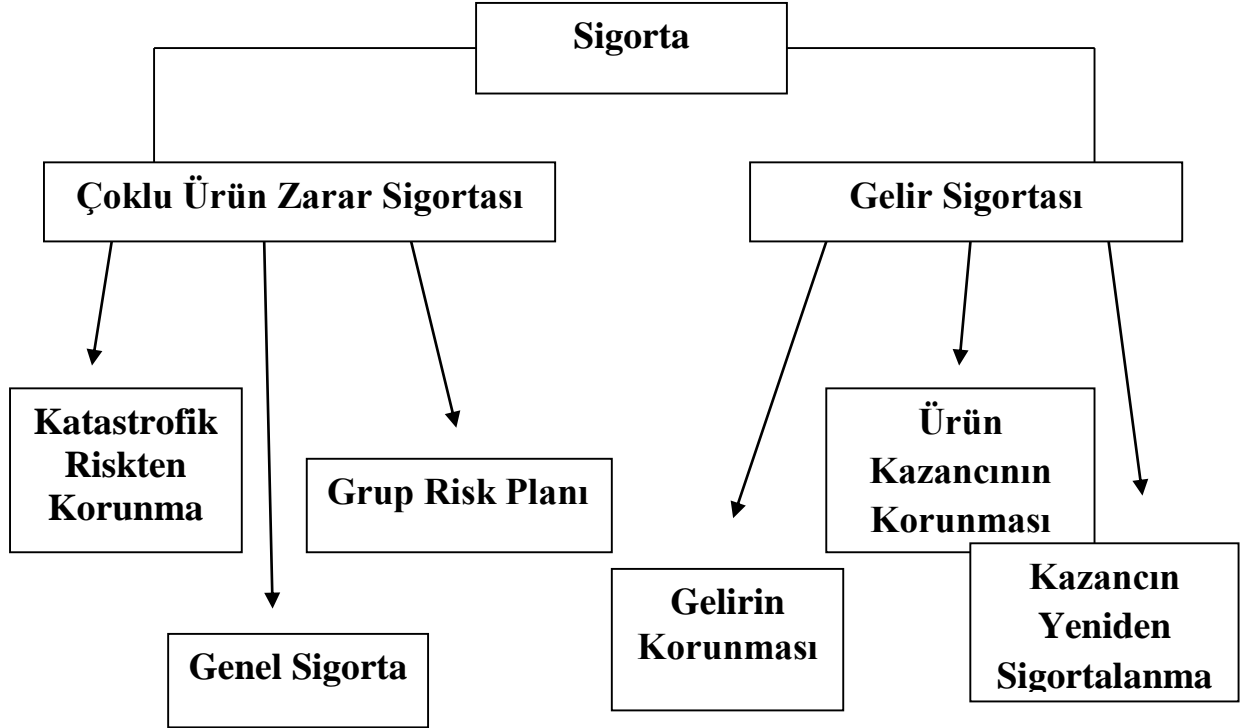
ABD’de tarım sigortası sistemi 1938 yılında Tarım Bakanlığına bağlı Federal Ürün Sigortası Şirketi (FCIC) ve birkaç özel sigorta şirketi aracılığıyla bir kamu özel işbirliği şeklinde uygulanmaya başlanmıştır. Başlangıçta özel sigorta şirketleri tek riske dayalı (don, dolu, yangın, sel, rüzgâr vb.) sigorta ürünlerini başarılı bir şekilde sunmuştur. Devlet ise özel şirketlerin birden çok riske karşı teminat veremeyeceği düşünüldüğü için çiftçilere doğal afet yardımı yaparak sisteme katkıda bulunmuştur. Yani, ürün sigortası ile katkı ve afet yardım ödemelerinin yan yana uygulandığı programlarda sistem yürütülmüştür. Fakat zamanla çiftçilerinin çoğunun yapılan afet yardımlarına güvenmesi ülkede tarım sigortalarının gelişmesini engellemiştir.

1980 yılına gelindiğinde ise Federal Ürün Sigorta Yasası çıkartılmıştır. Federal Ürün Sigorta Şirketi (FCIC) özel sigorta şirketleri ile birlikte faaliyette bulunarak bölgesel ve spesifik tarım ürünleri için sigorta ürünlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmeye başlamıştır. Doğal afet yardımları devam etmiş ve 1994 yılına kadar kaldırılmamıştır. 1994 yılında yapılan bir takım çalışmalar sonucunda Ürün Sigortası Reform Yasası çıkarılmıştır. Bu yasayla primlerin ve idari masrafların sübvansede edilmesi yoluyla tarım sigortalarında yasal olarak devlet desteği sağlanmaya başlanmıştır. Aynı zamanda doğal afet ödemeleri ürün sigortası ile bağlantılandırılarak Birden Çok Riske Dayalı Ürün Sigortası (Multi Peril Crop Insurance- MPCİ) poliçeleri geliştirilmiştir. Devlet desteğiyle yürütülen MPCİ halen Amerika’da uygulanan en yaygın sigorta sistemidir (Uğur, 2010, s. 43). Bugün halen ABD tarım sigortaları sistemi devlet ile özel sigorta şirketlerinin işbirliğine dayanmaktadır. Devlet, sigorta kapsamı ile teminat

düzeylerini belirlerken sigorta şirketleri ise poliçeleri pazarlamakta ve sattıkları poliçelerle ilgili hizmetleri sağlamaktadır. Devletin sigorta priminin %60'ını sübvans ettiği ABD'de, birden çok riske karşı sigorta olarak bilinen (MPCI) geleneksel olarak uygulanan ve en yaygın sigorta sistemidir. Bu sisteme göre hasar tespitleri bireysel ve işletme bazında belirlendikten sonra hasar ödemeleri, çiftçiye, üretimin belirli bir miktarının altına düşmesi durumunda yapılır. Ödemelerin hesaplanması, gerçekleştirilen verim ile önceden belirlenmiş bir fiyattan hesaplanarak garanti edilen verim arasındaki farkın alınması esasına dayanır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 650). ABD'de tarım sigortalarında devletin rolleri aşağıda sıralanmıştır.

- Çiftçilere sağlanan prim desteği
- Sigorta kapsamı ve teminat düzeylerinin belirlenmesi
- Satış ve hizmetlerde özel sigorta şirketlerine yapılan ödemeler
- Reasürans desteği
- Özel sigorta şirketlerinin ARGE harcamalarına finansman desteği
- Eğitim ve araştırma programlarının yürütülmesi
- Reasürans şirketlerinin ve uygulanan programların denetlenmesi

Tablo 5: ABD' de Ana Ürün ve Gelir Sigortası Çeşitleri

Çoklu ürün zarar sigortası; katastrofik riskten korunma, genel sigorta ve grup risk planı olarak üç kısımda ele alınmaktadır. Gelir sigortası ise; gelirin korunması, ürün kazancının

korunması ve kazancın yeniden sigortalanması olarak sınıflandırılır. Uygulanan program çerçevesinde sigortası yapılan risk alanı, katastrofik riskten korunma ve genel sigorta programında kişisel üretim riskine karşı, grup risk planında ise belgesel risk planına göre yapılmaktadır. Gelir sigortası uygulamasının tüm çeşitlerinde, sigortalanacak risk alanı kişisel gelir riskine göre yapılmaktadır (Çetin, 2007, s. 30).

Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarım Sigortaları Uygulamaları

AB tarım sigortaların uygulamaları incelendiğinde, 100 yıldan beri dolu sigortasının yaygın bir şekilde uygulandığı görülmektedir. AB ülkeleri her şeyden önce ‘sağlıklı bir dolu sigortası alt yapısının kurulması, ondan sonra devlet desteği ile diğer teminatların verilmesi’ yönündeki uygulama esaslarını aynen uygulamıştır. Ayrıca AB’de üreticilerin ortak tarım politikası kapsamındaki politikalarla hem afet hem de sosyal sigorta politikaları yardımı ile risklerden korundukları bilinmektedir.

Bazı ülkelerde dolunun yanı sıra don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerinde sigorta edilmekte ve bunların prim veya hasarlarına devlet tarafından destek verilmektedir. İspanya, Portekiz, Avusturya ve Yunanistan’da uygulanan devlet destekli tarım ürün sigortaları İtalya ve Fransa’da kısmen uygulanmaktadır. Ayrıca dünya genelinde birden çok riske karşı ürün sigortalarının (MPCI) en yaygın olduğu ülke ABD olmasına rağmen, bu sistemde en başarılı ülkenin İspanya olduğu bilinmektedir. İspanya uygulamasında, kar amacı gütmeyen bir havuz sistemi mevcuttur. Çiftçilerin sigorta şirketine ödediği primler bu havuzda toplanmakta, hasarlarda havuzdan karşılanarak doğrudan çiftçiye ödenmektedir. Devlet çiftçiye her hangi bir afet yardımı yapmazken, ürünlerini sigorta ettiren çiftçilerin primlerinin %50’sini karşılamaktadır. Bu sistemde sigorta şirketleri sadece poliçe düzenleme, pazarlama ve satış faaliyetlerini yerine getirirler.

İspanya

Önemli tarım ürünleri üreticisi ülkelerden biri olan İspanya’da yapılan ürün sigortası kapsamında çiftçiler, çiftçi birlikleri, özel sigorta şirketleri ve devlet faaliyet göstermektedir. İspanya’da doğal afetlerden meydana gelen zararları karşılamak üzere bir kamu kuruluşu olarak Sigortalar Tazmin Konsorsiyum’u (CCS) kurulmuştur. Tüzel kişiliğe sahip olan bu kuruluş Tarım ve Ekonomi Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Bu kuruluşun kendine ait özel mal varlığı bulunmakta olup, devlet varlıklarından ayrıdır. Faaliyetleri özel hukuk hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Sigortalara ait tarifeler devlet tarafından saptanır ve uyulması zorunludur.

Primler konsorsiyum adına sigorta yapan sigorta şirketleri tarafından tahsil edilmektedir. Konsorsiyum, olağan üstü riziko olarak isimlendirilecek risklerin doğrudan neden olduğu maddi zararları karşılar. İspanya’da tarımsal sigorta organizasyonu içinde

yer alan AGROSEGURO (Birleşik Tarım Sigorta Şirketi Grubu); genellikle yerli ve yabancı şirketlerin koasürans bazında katılımıyla oluşturulmuştur. Sigorta bedeli, havuzu oluşturan üyeler arasında anlaşmada kabul edilen orana göre paylaştırılmaktadır. Primler de her üyenin havuzdaki katılım sorumluluğu nispetinde paylaştırılmaktadır.

Havuzu oluşturan şirketler, sigortanın teknik yönünü ve tarifelerini birlikte belirlemede fakat şirketler tarafından verilen sigorta hizmetleri bağımsız olmaktadır. Oluşturulan havuza devletin katılımıyla sigortaya mali ve idari yönlerden destek sağlanmaktadır. Öte yandan yine sistem içerisinde yer alan ENESA, Tarım Bakanlığına bağlı özerk bir yapıya sahiptir. Yöneticileri tarım bakanlığı tarafından atanır. Bakanlığa bağlı bu kurum tarımsal sigorta planları ile ilgili önerilerde bulunur. Ürünler için gerekli teknik minimum şartlar, sigortalanacak ürün tahmini, sigortalanacak ürüne fiyat uygulaması ve sigorta poliçeleri ile ilgili işlemler bu kurum tarafından yürütülmektedir. DDS (Sigorta Denetleme Kurumu); Ekonomi Bakanlığına bağlı olup, hasar tespit normlarının değerlendirilmesi, Ekonomi Bakanlığına reasürans ile ilgili açıklamalarda bulunmak ve öneriler sunmak konularında faaliyette bulunmaktadır (Çetin, 2007, s. 25).

Almanya

Almanya tarım sigortası konusunda köklü geleneğe sahip ülkelerden birisidir. Ülkede ilk tarım sigortası şirketi 18. yüzyılda kurulmuştur. Bugüne kadar da ürün sigortası pazarı çeşitli değişikliklere uğrayarak sürdürülmeye devam etmiştir. Günümüzde ülkede tarım sigortası sistemi sağlam bir yapıya sahip olup, bu alanda faaliyet gösteren çoğunluğunu müşterek sigorta şirketlerinin oluşturduğu 14 sigorta şirketi tarafından sürdürülmektedir.

Almanya'da tarım sigortası uygulamaları devlet tarafından sübvans edilmediği gibi doğal afetler gibi nedenlerle meydana gelen hasarlar için de herhangi bir devlet yardımı mevcut değildir. Fakat istisnai olarak, olağanüstü ve çok büyük çaptaki doğal afetlerde özel programlar uygulanmaktadır. Buna örnek olarak 1997 yılında yaşanan sel felaketinde federal hükümet, felaketzedeler için 256 milyon Euro kadar bir yardım fonu sağlamıştır. Bir yasaya dayandırılması gereken bu özel programların yanı sıra Avrupa Birliği tarafından afet yardım fonları sağlanmıştır. Bu özel programların dışında her eyalet doğal afet yardımlarının düzenlenmesinden ayrıca sorumludur. Eyaletin yapacağı yardım çiftçilerin diğer mali yardımları almamış olmasına da bağlıdır. Örneğin Bavyera eyaletinin bir takım özel şartlarla yapmış olduğu yardımlar, zararın %25'ini karşılamaktadır (Uğur, 2010, s. 57).

Özel sigorta çerçevesinde dolu, don (bağcılık), kaliteye yönelik sigorta, şeker içeriği (şeker pancarı), nişasta içeriği (patates), spesifik hastalıklar, fırtına, şiddetli yağmur (doğu bölgelerdeki büyük çiftlikler için), yangın, epidemik hastalıklar, hayvanlara yönelik kaza

sigortaları bulunmaktadır. Doğal afetlere yönelik olarak bütçesi olarak bütçeden yapılan yardımlar ise federal mevzuatla düzenlenmiş olan özel programlar ile epidemik hayvan hastalıkları için hayvan kaybının değerini karşılamak üzere yapılan ödemeleri karşılamaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

Avusturya

Don ve dolu için sigorta prim ödemeleri kısmen kamu tarafından desteklenmektedir. Özel sigortalar çiftlik ya da belli ürün içeriği bazında dolu ve zararlıların verdiği hasarları, mısırdaki kuraklık, don, sel ve fırtınayı, hububatta zararlı ve gelişme bozukluğunu, bağcılıkta don ve dolu, sebzeçilikte dolu, fırtına ve kar yağışı için geliştirilmiştir (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

Doğal afetlerden kaynaklanan hasarların karşılanması için Maliye Bakanlığı bünyesinde Doğal Afet Fonu oluşturulmuştur. Bu fonun kaynakları daha çok çığ ve sel gibi afetlerin zararlarını azaltmak amacıyla kullanılmaktadır. Fonun sadece ve küçük bir kısmı dolu ve don sigorta primlerinde çiftçi payını düşürmek amacıyla veya ürün hasarlarında devlet yardımı olarak kullanılmaktadır (Uğur, 2010, s. 60).

Çiftçinin ödediği primlerin %25'i doğal afet fonu tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, buna ilave olarak primin %25'i yerel hükümetlerin tarım bütçesi tarafından karşılanmaktadır. Devletin %50'yi bulan prim katkıları doğrudan "Ösrerreische Hagelversicherung"(Avusturya'da tarım sektöründe uzman sigorta Pazar lideri)'a ödenmektedir (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

İtalya

İtalya'da doğal afetlerle ilgili olarak, devlet tarafından tarım ürünlerine doğrudan afet yardımı ve ürün sigortalarında prim desteği şeklinde ikili bir sistem yürütülmektedir. Bu bağlamda devlet tarımda risk yönetimi hususunda çiftliklerde, tarımsal alt yapıda, hayvanlarda ve tarımsal üretimde olağandışı olaylar ve doğal afetlerden kaynaklanan hasarları önlemeyi ve telafi etmeyi amaçlayan Ulusal Tarım Dayanışma Fonu vasıtasıyla 1920'den beri faaliyetlerde bulunmaktadır. Daha sonraları sisteme 2000 yılında tarımda yenilikçi sigorta politikalarını teşvik etmek amacıyla Risk Reinsurance Fund (FRR) ve 2003 yılında da tarım sigorta sisteminin sağlıklı işlenmesi için, aktüeryal hesaplamaların daha net ve sağlıklı yapılabilmesi için tarımda, balıkçılık ve su kültüründe, hayvan çiftliklerinde etkili olan doğal ve ekonomik olayları izleyen ve istatistikî olarak değerlendiren bir kuruluş olan Agricultural Risks Databank (BDRA) dâhil edilmiştir.

İtalya'da çiftçilerin tarım sigorta sistemine katılımı gönüllük esasına dayanır ve sigorta yaptıran çiftçilere devlet tarafından prim sübvansiyonu uygulanır. Fakat afet bölgesindeki tarım alanlarında, pazarlanabilir ürünlerde %20, diğer tarım alanlarında ise %30 üretim

kaybı söz konusu olduğunda devlet tarafından üreticilere tarım sigortası yaptırmış olsun veya olmasın %80 oranında doğrudan afet yardımı yapılır. Bunun dışındaki durumlarda yani doğal afet yardımı kapsamı dışında kalan durumlar içinse devlet tarım sigortası yaptıran çiftçilerin prim ödemelerine yaklaşık %50 oranında bir sübvansiyon yardımı yapmaktadır. Son 5 yıl içindeki bütçe durumu nedeniyle bu oranın %40'indirilmesinde düşünülmektedir.

İtalya'da da genellikle tek riske dayalı sigorta ürünleri mevcuttur. MPCİ ürünleri ise ilk kez 2003 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Fakat MPCİ, toplam tarım sigortası içinde %2'lik bir yere sahiptir. Üye çiftçilere daha ucuz ve uygun sigortanın sağlanması ve çiftçilerden prim paylarının toplanması görevi sigorta şirketlerine aittir. Hasar tespitleri sigorta şirketlerinin eksperleri tarafından yürütülmekte ve tazminat ödemesi yılın son 20 günü içerisinde doğrudan sigortalıya yapılmaktadır. Sigorta şirketleri için reasürans hizmeti ise büyük ölçüde FRR (Risk Reasürans Fonu) tarafından sağlanmaktadır (Uğur, 2010, s. 58-59).

Fransa

Meyve ve sebze yetiştiriciliği için dolu sigortasına kamu desteği sağlanmakta, önceden tanımlanmamış bazı doğal afetler ve yem ve dolayısıyla hayvancılık üzerinde etkili olan kuraklık için yine kamu kaynakları aktarılabilmektedir. Tütünde çoklu riskler belli bir bölgede bağcılıkta yaşanabilecek don ile tüm ürünlerde dolu ve bazı ürünlerde fırtına, hayvan varlığı kaybına yönelik bazı isteğe bağlı özel sigorta çeşitleri bulunmaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

Fransa'da çiftçilerin tarım sigortası sistemine katılımı yine gönüllülük esasına dayanır. Devlet tarafından tarım sigortası yaptıran çiftçilerin prim ödemelerine sübvansiyon desteği verilir. Çiftçilerin bu destekten yararlanabilmeleri için sigorta şirketlerince satılan tarım sigortası ürünlerinden birisini satın almaları gerekir. Hangi tip sigorta poliçelerinin desteklendiği ve sübvansiyon edildiği ise devlet tarafından yayınlanan ilgili yönetmeliklerde belirtilir. 2006 yılı rakamlarına göre devlet tarafından uygulanan sübvansiyon oranı %35'dir. Bazı durumlarda bu oran %40'a kadar çıkabilmektedir. Yapılacak olan sübvansiyon oranı devlet tarafından her sene ayrıca belirlenir. Ülkede mevcut sistemde meyve ve sebzeler için, dolu ve rüzgâr sigortası, yine meyve sebze ve üzüm için dolu, rüzgâr ve don sigortası olmak üzere tek riske dayalı sigorta ürünleri mevcuttur. Tahıl, mısır ve tütün gibi ülkede oldukça yaygın olan ana ürünler içinse MPCİ ürünleri mevcuttur (Uğur, 2010, s. 60).

Danimarka

Bitkisel Ürünler dolu riskine karşı isteğe bağlı olarak sigortalanmaktadır. Serada yetiştirilen ürünler ise bütün risklere karşı sigortalanmaktadır. Sigorta işlemleri özel sigorta şirketlerince yapılmaktadır. Devlet desteği bulunmamaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

İrlanda

Sigorta işlemleri özel şirketlerce yapılmakta ve ürün sadece yangın riskine karşı sigortalanmaktadır. Ancak, ülkede kötü hava koşulları bütünüyle etkili olduğundan, Tarım Bakanlığı çiftçilerin zararlarını karşılayabilmek için doğrudan mali yardım yapmaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 651).

Ülkelerin Tarım Sigortalarındaki Prim Desteğinin Karşılaştırılması

Tarım sigortalarında prim desteği ülkelerin yaklaşık 2/3'ünde, sigorta priminin %50'si kadardır. Bazı ülkeler, çeşitli kriterlere bağlı olarak, değişken prim desteği uygulanmaktadır. Bazı ülkelerde ise; hükümetler, tarım sigortalarında idari ve operasyon masrafları (%16) ve hasar tespitleri (%6) için de, kamu desteği sağlamaktadır. Kamu desteği 'hasar fazlası' (excess of loss) olarak da yapılabilmektedir.

Finans dışında, devletin tarım sigortalarına desteği yasal düzenlemeler, araştırma-geliştirme ve eğitim şeklinde de olmaktadır. Araştırmaya katılan ülkelerin sadece %11'inde, küçük çiftçiler için ilave prim desteğinin verildiği, özel programlar geliştirilmiştir.

Tablo 6: Bitkisel Ürün Sigortasında Uygulanan Devlet Prim Desteği Oranları

	Prim Desteği Yapılmayan Ülkeler	Prim Desteği Yapılan Ülkeler	Prim Desteğinin Tipi	Sabit Prim Desteği	Değişken Prim Desteği
Yüksek Gelir Grubu	Avustralya	Avusturya	Sabit	50	
	Almanya	Kanada	Değişken		0-100
	Yunanistan	Kıbrıs	Sabit	50	
	Macaristan	Çek Cumhuriyeti	Değişken		35-50
	Hollanda	Fransa	Sabit ve değişken	35	35-40
	Yeni Zelanda	İsrail	Değişken		35-80
	İsveç	İtalya	Sabit	66	
		Japonya	Sabit	50	
		Portekiz	Değişken		45-75
		Slovenya	Değişken		30-50
		Kore Cumhuriyeti	Sabit	50	
		İspanya	Değişken		4-75
	ABD	Değişken		35-67	
Orta Yüksek Gelir Grubu	Arjantin	Brezilya	Değişken		40-60
	Bulgaristan	Şili	Sabit	50	
	Jamaika	Kosta Rika	Değişken		40-65
	Romanya	Meksika	Değişken		35-60
	Güney Afrika	Polonya	Sabit	50	
	Uruguay	Rusya	Sabit	50	
	Venezuela	Türkiye	Sabit	50	

Kaynak: (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 652)

Tarım Sigortalarının toplam kamu maliyetinin, 2007 yılında, toplam prim tutarının %68'i olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Araştırma yapılan ülkelerde, tarım sigortası desteğinin kamuya maliyeti, üreticinin ödediği prim tutarının %50-300'ü arasında gerçekleşmiştir.

Tarım sigortası programlarının %80'inde, gönüllülük esası bulunmaktadır. Orta-Düşük ve Düşük Gelir Grubundaki ülkelerde, tarım kredileri alanlar için zorunlu sigorta

uygulamaları, sıkça görülmektedir. Bu şekilde, kredi bağlantılı sigorta, orta ve düşük gelir grubundaki ülkelerde, tarım sigortalarının gelişmesi için bir fırsat olabilmektedir (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 652-653).

Türkiye’de Tarım Sigortaları Uygulamaları (TARSİM Öncesi)

Türkiye’de tarım sigortası ile ilgili çalışmalar Cumhuriyetinin ilk yıllarında başlamış, çeşitli kurum ve kuruluşlar konu ile yakından ilgilenmiş ve çeşitli çalışmalar yapmışlardır. İlk olarak T.C. Ziraat Bankası’na tarım sigortası ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 1937 tarih ve 3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası Yasası’nda konuya yer verilmiştir. Konu 1938 yılında “Köy ve Ziraat Kongresinde“ de tartışılmıştır.

Bu dönemde Türk Ticaret Kanunu’nun 1316. ve 1319. maddelerinde tarım sigortalarının yasal yönleri düzenlenmiştir. Ticaret Bakanlığı’na 1940 ve 1944 yıllarında “ Zirai Sigorta Kanun Tasarısı” hazırlanmış ve bu tasarı 1952 ve 1956 yıllarına yinelenmiştir. 1960 yılında Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarınca Tarım Sigortası Kanunu Tasarısı, 1976-1980 yıllarında Tarım Bakanlığı’na iki adet Tarım Sigortası Kurumu Kanun Tasarısı, 1988 yılında Orhan Şendağ ve arkadaşlarınca Tarım Sigortası Kurum Kanun Tasarısı, 1993 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’na Tarım Ürün Sigortası Kanun Tasarısı ve 1995 yılında Hazine Müsteşarlığı’na Tarım Sigortalarının Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmıştır. 1999 yılında hazırlanan üç ayrı taslak (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım Sigortaları Vakfı, Hazine Müsteşarlığı) konu ile ilgili kişi ve kuruluşların katılımıyla Hazine Müsteşarlığı’na düzenlenen bir dizi toplantıda değerlendirilmiş, sonuçta Hazine Müsteşarlığı’na “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” hazırlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan yeni kanun tasarısı kamuoyunda tartışmaya açılmıştır (Çetin, 2007, s. 34).

Genel Sigortacılık Kanunu çerçevesinde, bitkisel ürünlerin dolu riskine karşı sigortalanması

Tarihsel gelişimi şu şekilde şekillenmektedir.

- 1957: Bitkisel Ürün Dolu Sigortası
- 1960: Hayvan Hayat Sigortası
- 1984: Kümes Hayvanları Sigortası
- 1990: Su Ürünleri Sigortası
- 1991: Üzüm Bağları İçin Don Sigortası

Fakat bu sistem, çiftçinin gelir düzeyinin azlığı, tarım sigortaları için uzun yıllar bir devlet politikasının oluşmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ilgi eksikliği,

tarım sigortalarının gelişmesini engelleyen faktörle birlikte, bağımsız bir yasal zemin oluşturulamadığından istenen başarıya ulaşamamıştır.

Tarımsal üretimin çok yüksek risk içermesi ve dolayısıyla çok yüksek prim ödemesi gerektirmesi nedeniyle sigorta kapsamına alınmayan doğal risklerin devlet desteği ile;

- Kar amacı olmayan,
- Teknik esaslara dayalı,
- Sigorta prensipleri çerçevesinde,
- Şeffaf, güvenilir ve sürdürülebilir

Çağdaş bir sistem ile sigorta kapsamına alınmasını sağlayarak, üreticilerin uzun vadeli gelir istikrarına kavuşturulması amaçlanmıştır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 653).

Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM

Tarım sektörü, dünya nüfusu açısından taşıdığı kritik önemin yanı sıra ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve bireysel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas bir faaliyet sahası olarak kendine özgü bir yapıya sahiptir.

Bu nedenle, Türkiye’de tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla bir sigorta mekanizmasının devreye sokulması düşünülmüş ve bu amaçla 2005 yılında bir kanun (14.06.2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu) çıkarılmıştır. Bu düzenleme ile kanun kapsamına alınan riskler ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amaçlarına yönelik olmak üzere bir sigorta havuzu kurulmuştur.

Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, bu havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak oldukları bir şirket tarafından yürütülmesi için Tarım Sigortaları Havuzu İşletmesi AŞ. (TARSİM) oluşturulmuştur (Çipil, 2008, s. 158-159).

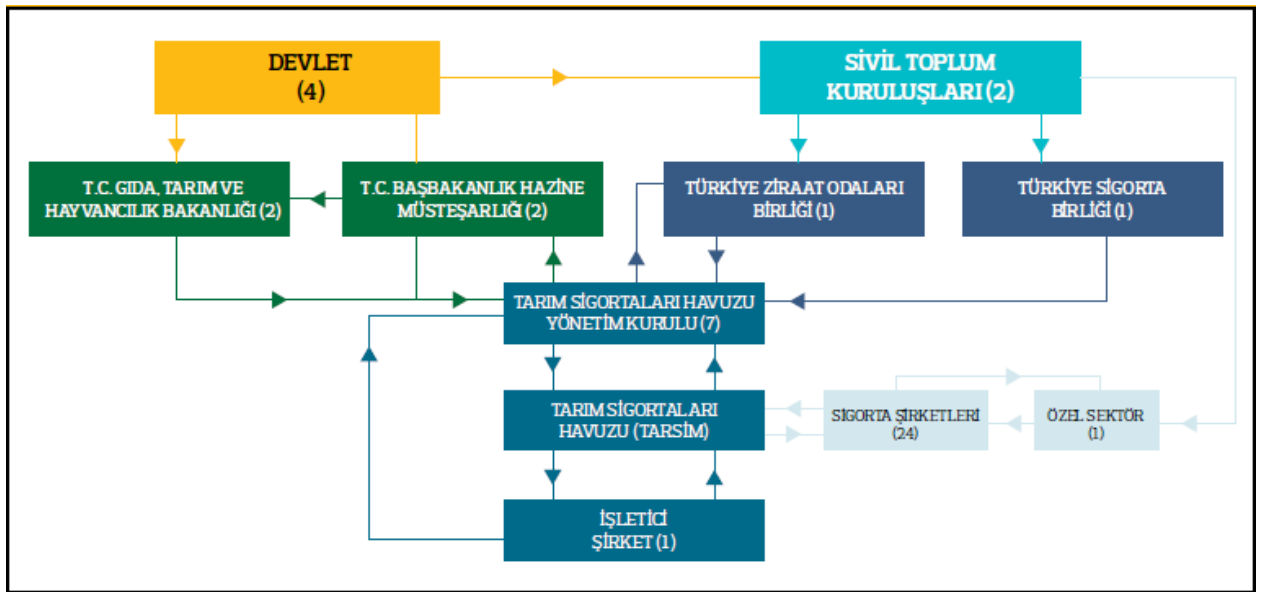
Kurumsal Yapısı

Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM); T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Sigorta Birliği ve İşletici Şirket’ten temsilcilerin yer aldığı bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilmektedir. Bu şekilde, ilgili tüm tarafların en üst seviyede temsil edilmesi sağlanmaktadır. Devlet Destekli Tarım Sigortaları Sistemi; Devlet, özel sektör ve sivil

toplum kuruluşları arasında işbirliğinin en güzel örneklerinden biridir. Kısaca, TARSİM olarak adlandırılan bu sistem, Tarım Sigortaları Havuzu ve bu Havuz'un tüm iş ve işlemlerini yürütmekle görevli İşletici Şirket'ten oluşmaktadır (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu).

Havuz yönetim kurulu; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından ikişer, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Havuzun işletici şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 654).

Tablo 7: Tarım Sigortaları Havuzunun Kurumsal Yapısı

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

3.2. Kurumsal Hedefler

Devlet Destekli Tarım Sigortacılığı'nın, Türkiye'deki tek temsilcisi TARSİM, geleceğe emin adımlar ile ilerleyebilmek amacı ile kurumsal hedeflerini, aşağıdaki başlıklar çerçevesinde belirlemiştir:

- Tarım kesiminde bilinirliği ve tanınırlığı yüksek, örnek ve saygın bir kurum olarak algılanmak,
- Dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanan, sigorta havuz sisteminin, öncü ve örnek temsilcilerinden olmak,
- Devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları (STK) işbirliği açısından, ülkemizin önemli kurumları arasında yer almak
- Tarım Sigortaları'nın Türkiye'de yaygınlaştırılmasını sağlamak

- Bilgi sistemleri ve teknolojinin en ileri uygulamalarından faydalanarak, güçlü bir alt yapı ağına sahip olabilmek ve bu durum için gerekli, tüm yatırımları ivedilikle yapmak
- Tüm tarımsal riskleri kapsayacak, topyekûn bir güvence sistemi oluşturabilmek ve uygulamak,
- Tecrübe ve bilgi birikimini, düğer havuz sistemleri ile paylaşarak, onların hizmetine sunmak
- Türkiye'nin tarım alanındaki bölgesel ve ürüne dayalı risk haritasının çıkartılmasını sağlamak, bu risk haritası ile en efektif, tarife sistemini oluşturmak.
- Sigortalılar arasında, en adil fiyat uygulamasının sağlanabilmesi için, uygun olan teknik alt yapıyı oluşturmak,
- Hasar tespit ve tazminat ödemeleri ile ilgili süreçleri, hızlandırarak, çiftçinin uğradığı zararın, en kısa zamanda çözüme kavuşturulmasını sağlamak,
- Eğitimler ve tanıtım çalışmaları ile çiftçinin ve diğer paydaşların bilinçlendirilmesini sağlamak,
- Dünyadaki tarım sigortalıları ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmek, bu konuda gelişmiş olan ülkeleri örnek almak, gelişmekte olan ülkelere örnek olmak,
- Kendi alanında, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleşen tarım faaliyetlerini yakından takip etmek
- Uluslar arası risk transfer piyasasını yakından takip etmek, ilişkileri geliştirmek ve ortak projeler gerçekleştirmek,
- Süreç ile ilgili yaşanan sorun ve sıkıntıların, minimum seviyelere indirilmesini sağlamak (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu),

Yetkili Şirketler

Tablo 8: Tarım Sigortaları Havuzu Şirketine Poliçe Kesmede Yetkili Şirketler

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

Devlet Desteği

Prim Desteği

Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. 2014 yılı için tüm risklerde %50 oranında devlet prim desteği uygulanmakta, ancak açık alanda yetiştirilen meyvelerde çiçeklenme dönemi dolayısıyla sigorta paketindeki diğer riskler hariç sadece don riski priminin 1/3'ü çiftçi tarafından, 2/3'ü devlet prim desteği olarak karşılanmaktadır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 656).

Hasar Fazlası Desteği

Tarım Sigortaları Havuzu tarafından reasürans ve retroresyon yoluyla transferi yapılamayan risklerin, her bir yıl itibariyle hasar prim oranına göre hasar fazlası desteği, Bakanlar Kurulu Kararı ile taahhüt altına alınmaktadır.

Sigorta şirketleri tarafından düzenlenen poliçeler ile güvence altına alınan riskin tamamı Tarım Sigortaları Havuzuna devredilir. Tarım Sigortaları Havuzu, üstlendiği bu risklerle ilgili olarak koruma satın almak üzere ulusal ve uluslararası şirketlerle reasürans anlaşmaları yapmak için gerekli çalışmaları yapar.

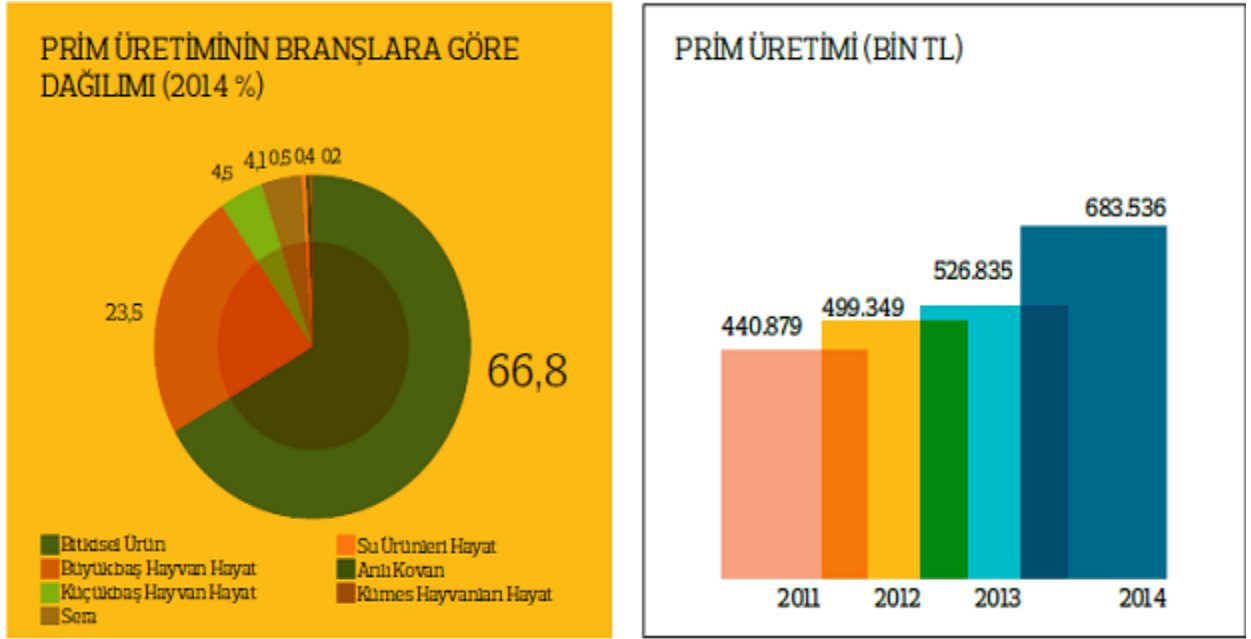
Tarım Sigortaları Havuzu tarafından akdedilen sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan; ancak, reasürans ve retroresyon yoluyla transferi yapılamayan risklerin her bir yıl itibariyle hasar prim oranına göre hasar fazlası desteği, Bakanlar Kurulu Kararı ile taahhüt altına alınmaktadır. Uzun vadede hedef, Tarım Sigortaları Havuzunda toplanan primlerin meydana gelecek hasarları karşılamaya yeterli olmasıdır. Ancak beklenenden fazla hasar olduğu takdirde bu kısım yukarıda belirtilen çerçevede devlet tarafından Tarım Sigortaları Havuzuna aktararak karşılanır. Bu karar ile de sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması için devlet desteğinin verilmesi açısından çok önemli bir kazanım sağlamıştır (Kırkbeşoğlu, 2015, s. 656).

Devlet Destekli Tarım Sigortalarından Elde Edilen Sonuçlar

Prim Üretimi

Türkiye’de, Tarım Sigortaları Havuzunun 2014 verilerine göre tarım sigortalarının branş bazında prim dağılımına bakıldığında (tablo 9) bitkisel ürün sigortalarının %66.8’le ilk sırayı aldığı, hayvan hayat sigortasının %23.5’le (dünyada bu oran %4) bitkisel ürün sigortalarından sonra ikinci sırayı aldığı görülmektedir (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu).

Tablo 9: Türkiye’de, Branş Bazında Tarım Sigortaları Prim Üretimi (2014)

PRİM ÜRETİMİ (TL)								
Branş Adı	2011		2012		2013		2014	
	Toplam Prim (TL)	Devlet Destek Prim Tutarı (TL)	Toplam Prim (TL)	Devlet Destek Prim Tutarı (TL)	Toplam Prim (TL)	Devlet Destek Prim Tutarı (TL)	Toplam Prim (TL)	Devlet Destek Prim Tutarı (TL)
Bitkisel Ürün	248.828.639	143.152.111	272.515.020	150.784.759	327.212.053	176.710.355	456.725.441	250.568.562
Sema	11.152.749	5.576.237	15.529.281	7.764.386	23.383.478	11.690.859	28.329.138	14.163.603
Büyükbaş Hayvan Hayat	165.800.932	82.900.343	169.891.684	84.945.727	146.521.812	73.260.817	160.443.601	80.221.704
Küçükbaş Hayvan Hayat	6.288.201	3.144.101	25.314.808	12.657.403	26.479.208	13.239.594	30.396.807	15.198.392
Kümes Hayvanları Hayat	1.442.074	721.037	2.466.191	1.233.095	1.740.408	870.204	1.466.076	733.037
Su Ürünleri Hayat	7.366.428	3.683.214	13.631.886	6.815.943	1.498.366	749.183	3.139.584	1.569.792
Aralık (Aralık Kovan)*	-	-	-	-	-	-	3.035.347	1.517.657
Genel Toplam	440.879.023	239.177.043	499.348.870	264.201.313	526.835.325	276.521.012	683.536.994	363.972.747

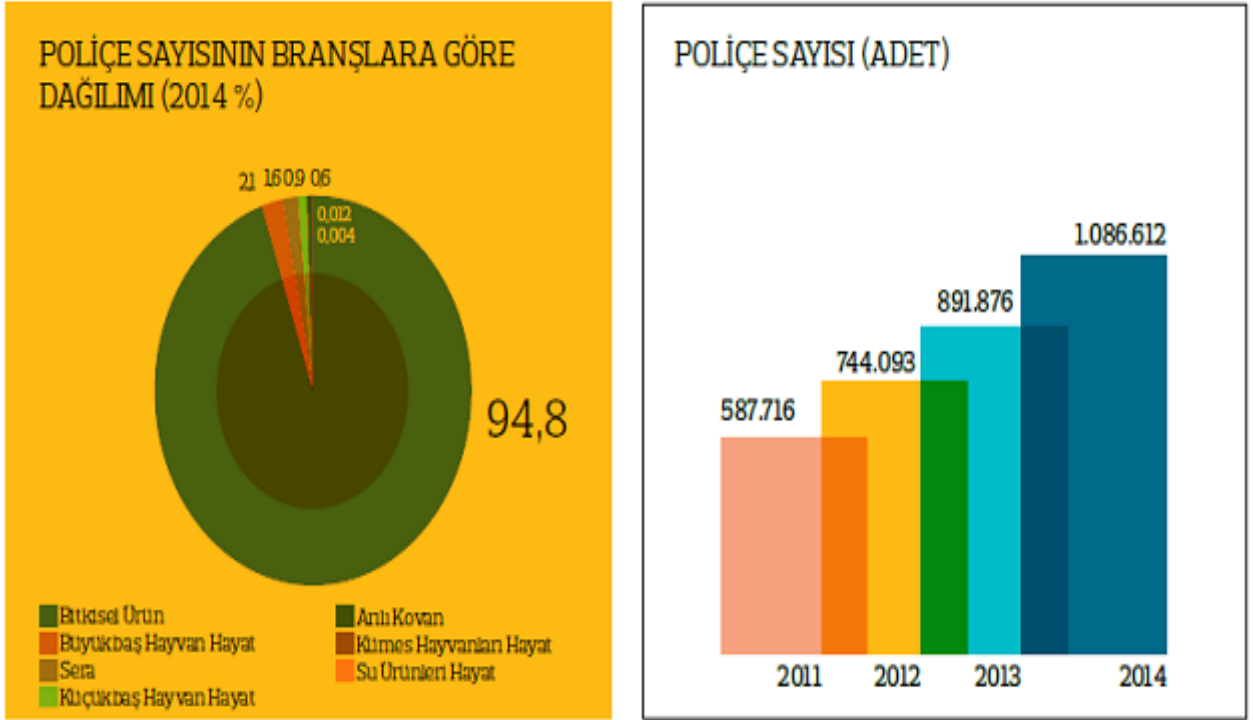
* Aralık (Aralık Kovan) Sigortası uygulamadan, 01 Ocak 2014 tarihinde başlamıştır.

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

Police Sayısı

Devlet destekli tarım sigortalarının 2011-2014 yılları arasındaki 4 yıllık dönemde poliçe sayıları sürekli artmıştır (tablo 10) (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu).

Tablo 10: Devlet Destekli Tarım Sigortalarında Police Sayısı (bin adet)

POLİÇE SAYISI (ADET)				
Branş Adı	2011	2012	2013	2014
Bitkisel Ürün	549.538	693.417	841.694	1.029.586
Sera	6.431	14.244	16.252	16.890
Büyükbaş Hayvan Hayat	29.852	29.831	25.683	23.320
Küçükbaş Hayvan Hayat	1.701	6.325	8.054	9.815
Kümes Hayvanları Hayat	166	196	159	133
Su Ürünleri Hayat	28	80	34	44
Anlık (Anlık Kovan)*	-	-	-	6.824
Genel Toplam	587.716	744.093	891.876	1.086.612

* Anlık (Anlık Kovan) Sigortası uygulamaları 01 Ocak 2014 tarihinde başlamıştır.

Kaynak: (Tarsim 2014 Faaliyet Raporu)

TARSİM TARAFINDAN SUNULAN SİGORTA TÜRLERİ

Bitkisel Ürün Sigortası

Tüm bitkisel ürünler için: Dolu, fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kaybı ile yaş meyve, sebze ve kesme çiçekler için doludan kaynaklanan kalite kaybı sigorta kapsamındadır.

Ayrıca;

- Meyvelerde don riskinin neden olduğu miktar kaybı teminatı isteğe bağlı olarak, Dolu Paket teminatlarına ek olarak
- Meyve bahçeleri ve bağlarda, Dolu Ağı ve Örtü Sistemleri isteğe bağlı olarak, Dolu Paket teminatları için sigorta kapsamına alınabilir.

Sera Sigortası

Sera yapı malzemeleri, içindeki teknik donanım ve serada yetiştirilen bitkisel ürünler için risk inceleme-değerlendirme sonucuna göre dolu, deprem, taşıt çarpması ile fırtına, hortum, yangın, heyelan, sel ve su baskını, kar ve dolu ağırlığı riskleri teminat kapsamına alınabilmektedir.

Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası

Veteriner Bilgi Sistemi'ne (TÜRKVET'e) kayıtlı olan süt ve erkek besi sığırları ile mandalar, yapılacak risk değerlendirmesi sonucunda, sigortaya kabul edilir. Sigortalı hayvanlarda;

- Genel şartların A.3 maddesinin (a) fıkrasında belirtilen hastalıklar hariç olmak üzere, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale (Dar Kapsamlı Tarifede, tüm hastalıklar teminat dışıdır.)
- Her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması
- Yangın ve infilak sebebiyle, meydana gelen ölümler ve mecburi kesim riskleri ile tarife ve talimatlar çerçevesinde süt sığırları için yavru atma riski sigorta kapsamındadır.

Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortası

Veteriner Bilgi Sistemi'ne (TÜRKVET'e) kayıtlı olan koyun ve keçi ile koç ve tekeler, yapılacak risk değerlendirmesi sonucunda, sigortaya kabul edilir.

Bu sigorta sigortalı küçükbaş hayvanlarda;

- Genel şartların A.3 maddesinin (a) fıkrasında belirtilen hastalıklar hariç olmak üzere, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale
- Her türlü kaza, vahşi hayvan saldırısı, yılan ve böcek sokması
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması
- Yangın ve infilak,

Sebebiyle meydana gelen ölümler ve mecburi kesim riskleri Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar çerçevesinde sigorta kapsamındadır.

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Veteriner Bilgi Sistemi'ne (TÜRKVET'e) kayıtlı olan koyun ve keçi ile koç ve tekeler, yapılacak risk değerlendirmesi sonucunda, sigortaya kabul edilir.

Bu sigorta sigortalı küçükbaş hayvanlarda;

- Genel şartların A.3 maddesinin (a) fıkrasında belirtilen hastalıklar hariç olmak üzere, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale
- Her türlü kaza, vahşi hayvan saldırısı, yılan ve böcek sokması
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpması
- Yangın ve infilak,

Sebebiyle meydana gelen ölümler ve mecburi kesim riskleri Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlar çerçevesinde sigorta kapsamındadır.

Su Ürünleri Hayat Sigortası

Denizlerde ve iç sularda yetiştirilen su ürünlerine, Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS) kayıtlı mevcut bilgiler ve yapılacak risk incelemesi dikkate alınarak, ölüm riski teminatı; Su Ürünleri Sigortası Genel Şartları ile Tarife ve Teminatlar kapsamında TARSİM tarafından verilir.

Su Ürünlerinde;

- Genel Şartlarda yazılı istisnalar dışında kalan her türlü hastalık
- Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler
- Her türlü doğal afet
- Kazalar
- Predatörler
- Alg patlaması

Sebebiyle su ürünleri stokunda meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar

Kafes ve Ağlarında;

- Her türlü doğal afet
- Kazalar
- Predatörler
- Alg patlaması

Nedeniyle meydana gelen maddi zararı temin eder.

Arıcılık (Arı Kovan) Sigortası

TÜRKVET ve Arıcılık Kayıt Sistemine (AKS) kayıtlı olan, plakalı, modern ve aktif (içinde arı olan) kovanlar sigorta kapsamındadır.

- Fırtına
- Hortum
- Yangın
- Heyelan
- Deprem
- Taşıt çarpması
- Sel ve su baskını
- Vahşi hayvan saldırısı
- Kovanların nakliyesi esnasında, çarpma, çarpışma, devrilme, yanma vb. (sadece gezginci arıcılık için geçerlidir.)

Sonucu meydana gelen zararlar, Genel Şartlar ile Tarife ve Teminatlar çerçevesinde sigorta kapsamındadır. (www.tarsim.gov.tr)

SONUÇ

Tarım sigortası üreticinin geçim kaynağı olan tarımsal ürünleri ve hayvanlarını çeşitli risklere karşı güvence altına alarak, üreticinin büyük ekonomik zararlarla karşılaşmasını ve gelirindeki azalmaları engellemeye çalışan bir sistemdir. Ayrıca bu sistem üreticiyi üretmeye teşvik eder ve bunun sonucunda istikrarlı bir tarımsal üretimin sağlanmasına katkıda bulunur.

Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, birçok ülkede tarım kesimine yönelik, vergi muafiyeti, düşük faizli kredi, doğal afet yardımları gibi devletlere doğrudan mali yük getiren uygulamaların yerini artık tarım sigortası almış durumdadır ve tarımsal kesime yönelik yapılan yardımlar da tarım sigortası aracılığıyla yapılmaktadır. Bazı devletler bu tür yardımlara sistemlere katılarak destek vermektedir.

Konu ile ilgili farklı ülkelerin uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesinden sonra İspanyada ki sistem model alınarak Türkiye’de tarım sigortası konusunda önemli gelişmeler sağlanmıştır. 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu çıkartılmıştır. 2006 yılında da Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM faaliyetlerine başlamıştır.

Henüz daha on yıllık bir geçmişe sahip olmasına karşın Türkiye TARSİM ile beraber çok önemli mesafe kaydetmiştir. Öyle ki 2014 yılında poliçe sayısında 10.086.612 adete toplam prim tutarında ise 683.535.994.-TL’ye ulaşılmıştır. Gerek ülke ekonomisi gerekse tarımsal faaliyetler ile uğraşalar açısından sistemin daha ileri noktalara ulaşması her kesimin yararınaadır.

Sistemin daha etkin ve sağlıklı bir şekilde işlemlerini teminen daha fazla üreticinin sisteme dahil olmasının sağlanması ve prim tutarlarının minimize edilmesine gayret edilmesi gerekir. Daha düşük prim tutarları sigortalanan üretici sayısını da artıracaktır. Sayı artışının getirdiği maliyet azalışları da sistemin devamlılığı açısından önem arz etmektedir. Ayrıca sistemin etkinliği için hasar ödemelerinde hızlı sonuç alma, hasar tespit ve tazmininde gerçek bedelin belirlenmesine ehemmiyet verilmesi gerekir. Gerek sigorta eksperleri gerekse üreticiler bu konuda maksimum iyi niyet göstermeli, objektif olmalıdırlar. Sistemin devamlılığı için devlet desteğinin sürekliliği sağlanmalı ve destek tutarının artırılması yoluyla maliyetlerin azaltılmasına çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

İnternet Kaynakları:

- Aralık 19,2015 tarihinde tarihinde www.tsb.org.tr/turkiyede-sigortacilik.aspx?pageID=439: <http://www.tsb.org.tr> adresinden alındı
- Aralık 26, 2015 tarihinde <http://www.tarsim.gov.tr/>. adresinden alındı
- Aralık 25, 2015 tarihinde *Tarsim 2014 Faaliyet Raporu*. Ankara: TARSİM.
- Uğur, S. (2010). *Türkiye'de Tarım Sigortaları ve Tarsim. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Kitap Kaynakları:

- Bölükbaşı, Y. D., & Pamukçu, D. E. (2009). *Sigortanın Temel Prensipleri*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Çetin, P. D. (2007). *Tarım Sigortaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çipil, M. (2008). *Risk Yönetimi ve Sigorta*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırkbeşoğlu, E. (2015). *Risk Yönetimi ve Sigortacılık*. Ankara: Gazi Kitapevi.